

אמר להן רבי שמעון: יקרבו זה בזה!

אמרו לו [רבי מאיר]: בשלמא לדידי, שאמרתי שכפרתן שוה, יקרבו זה בזה. אבל לדידך, הואיל ואין כפרתן שוה, שלדברך שעיר ראש חודש מכפר רק על טהור שאכל בשר קודש ואינו מכפר על טמא שאכל בשר קודש או נכנס למקדש, האיך קרבין זה בזה?! כיצד יקרבו שער יום הכיפורים בראש חודש? והרי כשהופרש השעיר הזה, הוא הופרש לכפרה אחרת מזו שהוא קרב עתה לכפר עליה?

אמר להם רבי שמעון: כולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, ולכן אין זה משנה לאיזה אופן של כפרה הוא הופרש, ואפשר להקריב את של זה בזה.

רבי שמעון בן יהודה אומר משמו של רבי שמעון, כך אמר רבי שמעון, וכך הוא נחלק עם חכמים:

שעירי ראשי חדשים — מכפרים על הטהור שאכל את הטמא.

מוסף עליהן שעירים של רגלים, שמכפרין על טהור שאכל את הטמא, ועל שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף.

מוסף עליהן שעיר החיצון של יום הכיפורים, שהוא מכפר על הטהור שאכל את הטמא, ועל שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, ועל שאין בה ידיעה בתחילה אבל יש לה ידיעה בסוף.

ב-ב — על הטהור שאכל את בשר הקודש הטמא, שאינו חייב קרבן יחיד [כי אין חיוב כרת על אכילתו במזיד] ובכל זאת הוא זקוק לכפרה, ושעיר ראש חודש הוא כפרתו.

רבי מאיר אומר: כל השעירין, להוציא שעיר הפנימי, כפרתן שוה. שכולם מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו בכל האופנים, בין אם היתה ידיעה רק בסוף, בין אם לא היתה ידיעה כלל, ובין טהור שאכל בשר קודש. חוץ ממי שידע בתחילה ולא נודע לו בסוף, שעליו מכפר השעיר הפנימי בלבד.

ועתה חוזרת המשנה ומביאה שוב את דעתו של רבי שמעון, כדי לבאר את דעתו ואת דעת החולקים עליו:

היה רבי שמעון אומר: שעירי ראשי החדשים מכפרין על הטהור שאכל את בשר הקודש הטמא. ושל רגלים מכפרין על טומאה שאין בה ידיעה כלל, לא בתחילה ולא בסוף. והשעיר החיצון של יום הכיפורים מכפר על טומאה שאין בה ידיעה בתחילה, אבל יש בה ידיעה בסוף. [ואילו השעיר הפנימי מכפר על שיש בה ידיעה בתחילה אבל אין בה בסוף].

אמרו לו חכמים לרבי שמעון: מהו שיקרבו זה בזה? (1) כגון: השעיר החיצון של יום הכיפורים, אם אבד, והקריבו שעיר אחר במקומו, ולאחר מכן נמצא השעיר האובד, האם ניתן להקריבו ברגלים או בראש חודש ולכפר בו על הזקוקים לכפרה המיוחדת שמכפרים שעירי הרגלים ושעירי ראש חודש?

1. התוספות [לקמן י א] מדייקים שלא היה ספק בכך שאפשר להקריב של רגל זה ברגל

על שאר עבירות שבתורה — הקלות והחמורות, הזדונות והשגגות, וכן על עבירות שחייבין עליהן אשם תלוי, כגון מי שאכל דבר שהוא ספק חלב ספק שומן, בין אם הודע לו שאכל ספק חלב, ובין אם לא הודע לו, וכן על מצוות עשה ולא תעשה, כריתות ומיתות בית דין, על כולן — שעיר המשתלח מכפר [חוץ מאשר על טומאת מקדש וקדשיו!]

אחד ישראלים, ואחד כהנים, ואחד כהן משוח שווים בכפרתם, בשאר עבירות, על ידי שעיר המשתלח, חוץ מכפרתם על טומאת מקדש וקדשיו, שבה הם חלוקים בכפרתם, ביום הכיפורים.

מה בין כפרת ישראלים לכפרת כהנים ולכפרת כהן המשוח בטומאת מקדש וקדשיו? — אלא, שהפר לחטאת של כהן גדול, שמזים את דמו לפני ולפנים ביום הכיפורים, מכפר על הכהנים⁽²⁾ על טומאת מקדש וקדשיו, ואילו הישראלים מתכפרים בשני השעירים, הפנימי והחיצון.

רבי שמעון אומר: גם בשאר עבירות חלוקים הכהנים והישראלים בכפרתם, שאין הכהנים מתכפרים בשעיר המשתלח אלא בוידוי שמתודה הכהן הגדול על פרו. וטעמו של

אמרו לו חכמים לרבי שמעון: מהו שיקרבו זה בזה?

אמר להן רבי שמעון: יקרבו זה בזה!

אמרו לו: אם כן, אכן יהיו של יום הכיפורים, שכפרתן חמורה, שמכפרים אפילו על טמא שאכל בשר קודש, שחייב כרת אם אכל במזיד, קרבין בראשי חדשים, ומכפרים את הכפרה הקלה של הטהור שאכל בשר קודש טמא, שאינו חייב כרת אם אכל במזיד. אבל האיך שעירים של ראשי חדשים קרבין ביום הכיפורים לכפר כפרה שאינה שלה?! שהרי הופרשו לכפרה קלה בלבד!

אמר להן רבי שמעון: כולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, ולכן אין זה משנה לאיזה ענין של כפרה הופרשו.

ועתה מבארת המשנה דיני כפרה נוספים, שהכל מודים בהם:

ועל זדון מקדש וקדשיו, שאכל בשר קודש או נכנס למקדש ביודעו שהוא טמא — שעיר יום הכיפורים הנעשה בפנים ובצירוף כפרת עיצומו של יום הכיפורים, מכפרין עליו!

אין זה מצד "לב בית דין מתנה", שהרי רבי שמעון לא סובר כן.

2. רש"י מפרש שהפר של כהן גדול מכפר על הכהנים על כל מה שהשעיר הפנימי והחיצון מכפרים, ומשמע שאין הכהנים מתכפרים כלל, אפילו בשעיר החיצון, אלא רק בפרו של הכהן הגדול. והנה, לגבי השעיר הפנימי, שפיר

שלאחריו. והקשו, כיצד יכול לכפר קרבן שהופרש לפני עשיית החטא? ותיצו, שהיות ונאבד הקרבן, נעקרה הפרשתו, ולאחר שנמצא חלה הפרשה חדשה לקרבנות שנעשו לאחר הרגל שעבר. וביאר הקהלות יעקב [סימן ו], שכונת התוס' לומר, שנעקרה הפרשת שעיר הציבור כאשר הוא נאבד, מדין "הקדש טעות", שעל הצד שיאבד, הם לא התכוונו להפרישו. אך

מכפר על הכהנים בשאר עבירות. לפי שאין הם מתכפרים בשעיר המשתלח כלל.

גמרא:

דנה הגמרא: **מכדי תנא**, הרי התנא שסידר לנו את סדר המסכתות, ממסכת **מכות פליק**, ולאחריה הוא שונה את מסכת שבועות. ואם כן, יש לדון, **מאי שנא דתני מסכת שבועות** אחר מסכת מכות?

רבי שמעון — **כשם** שאתה מודה **שרם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל** על טומאת מקדש וקדשיו בלא וידוי דברים, אלא עצם הזיית הדם כשלעצמה מכפרת, כך **דם הפר** של הכהן הגדול **מכפר על הכהנים** על טומאת מקדש וקדשיו שלהם ללא וידוי דברים. ואם כן, לצורך מה צריך הכהן הגדול להתוודות? אלא כוונת התורה בוידוי שמתוודה הכהן הגדול על פרו, ללמדנו — **כשם שוידויו של שעיר המשתלח מכפר על ישראל** בשאר עבירות, כך וידויו של פר

כפרתם היא רק אחת בשנה, בפרו של הכהן גדול.

ובקהילות יעקב כתב, שהשעיר החיצון יכול להחשב גם כקרבן הכהנים, על אף שביום הכיפורים אין להם צורך בכפרתו. כי השעיר החיצון אינו בא רק בתורת "מכפר", אלא הוא גם נחשב לקרבן חובת היום, כדין כל קרבנות הציבור, וחובת היום, היא חובת הציבור כולו, גם של הכהנים. וכיון שהופרש הקרבן כקרבן ציבור של כלל ישראל, אפשר להקריבו גם בשאר המועדים, ואז הוא יכפר גם על הכהנים.

והביא ראיה מהקרבן אורה למסכת זבחים [ב], הסובר גם הוא שחטאות הציבור אינן באות לכפרה גרידא, אלא הן נחשבות גם כקרבן היום, ולכן יש להקריבן אפילו אם ברור שאין הציבור צריך לכפרה על חטא. וכגון בחג השבועות, שמביאים בו שני שעירים לכפר, הרי אפילו אם התכפרו בראשון, ואין עוד צורך בכפרה, בכל זאת צריך להביא את השני, מצד חובת היום. ועיין עוד בדבריו, לגבי הדין בראשונים אם מביאים בראש השנה חטאת ראש חודש, שיתכן לומר שחייבים להביא את שעיר ראש חודש על אף שהתכפרו הציבור בחטאת ראש השנה, כיון שהוא בא בתורת חובת היום, ויום ראש השנה הוא גם יום ראש חודש.

התמעטו ממנו הכהנים, מהמיעוט "אשר לעם", אך לגבי השעיר החיצון לא נאמר מיעוט. וכנראה, שרש"י סבר, כיון שאמרה המשנה שהפר מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו, מוכח שאין להם כפרה בשעיר גם בשעיר החיצון. קהילות יעקב סימן א

ומעתה יש לדון, כיון שהשעיר החיצון הוא חטאת הציבור, האם נאמר שאין הכהנים נכללים בציבור, כיון שאינם מתכפרים בו. או שעל אף שאין מתכפרים בו, נכללים הם בכלל הציבור, והקרבן הוא קרבן ציבור של כלל ישראל, כולל הכהנים.

החתם סופר, בחידושיו למסכת שבועות, סובר שאין השעיר החיצון נחשב קרבן של כל הציבור, אלא רק של ישראל, ולא של הכהנים. ולכן הוא הקשה, כיצד אפשר להקריב את השעיר החיצון של יום הכיפורים, שאבד ונמצא לאחר יום הכיפורים, במועדים אחרים, והלא בשאר המועדים אין לכהנים את הכפרת של פרו של כהן גדול, והוא צריך לכפר אז גם בעד הכהנים, ואין לו כח לכפר בעדם, שהרי הוא לא הופרש לכפרת הכהנים, והם לא נכללו בכלל הציבור?! ומכח קושיה זו, חידש החתם סופר [לפי התנא קמא], שאכן אין הכהנים מתכפרים במשך כל השנה כולה בשעירי הרגלים, וכל

מבלי לפרש אותן, ומפרש את ההלכה השניה של ידיעות הטומאה? ומדוע לא פירש לנו התנא תחילה את דין השבועה?

ומתרצת הגמרא: איידי דזוטרין מילייהו, כיון שעניני ידיעות הטומאה אינם רבים [שאינם אלא בשני פרקים ממסכת שבועות], העדיף התנא במשנתנו, פסיק, שרי להו, לחתוך ולהתיר את קשרו אליהן. דהיינו, להקדים את ביאורן של ידיעות הטומאה כדי להיות פנוי לעסוק בעניני שבועות המרובים והארוכים. והדר, תני עניני שבועות, דנפישן מילייהו.

ועתה מבאר הגמרא את כל עניני "שתיים שהן ארבע" שהוזכרו במשנתנו:

א. שבועות שתיים שהן ארבע — שתיים המפורשות בתורה: הנשבע שאוכל, ושלא אוכל. שהן ארבע, בצירוף שתי השבועות לשעבר שאינן מפורשות — אכלתי ושלא אכלתי!

ב. ידיעות הטומאה שתיים שהן ארבע — שתיים המפורשות: ידיעת טומאת קדש, שנעלמה ממנו טומאתו, ולכן אכל בשר קודש, וידיעת טומאת מקדש, שנתעלמה ממנו טומאתו ולפיכך נכנס למקדש. שהן ארבע, בצירוף שתיים שאינן מפורשות: ידיעת קודש, שידע שהוא טמא אך נעלם ממנו שהבשר שהוא אוכל הוא בשר קודש. ידיעת מקדש, שידע מטומאתו, אלא שלא ידע שהמקום שהוא נכנס אליו הוא מקום המקדש.

ג. יציאות השבת שתיים שהן ארבע — שתיים המפורשות: הוצאה דעני הפושט ידו לרשות היחיד ומוציא אליו למקום עמידתו

ומבאר הגמרא: משום דתני בסוף מסכת מכות, שהמגלח את פאות ראשו וזקנו חייב על הקפת הראש שתיים מלקיות, על פאה אחת מיכן, ועל פאה אחת מיכן, ועל גילוח פאות הזקן הוא חייב שתיים מלקיות מיכן, ושתיים מלקיות מיכן. שבכל צד של הלחיים יש שתי פאות שאסור לגלחן, ובנוסף לכך, הוא חייב עוד מלקיות אחת, על גילוח פאת הסנטר מלמטה.

והואיל ובסיום מסכת מכות שנינו ענין של חדא אזהרה [של גילוח] דמיהייב עלה תרתי מלקיות [ואף יותר], לכן, תנא כהמשך בדומה לו — שבועות שתיים שהן ארבע, שלוקה על אזהרה אחת של שבועה שתיים, ואפילו ארבע, מלקיות.

וממשיכה הגמרא לדון ולבאר את המשנה:

מאי שנא הבא, במסכת שבועות, דתני להו לכולהו עניני "שתיים שהן ארבע", ומאי שנא במסכת שבת, גבי יציאות השבת, ובמסכת נגעים גבי מראות נגעים' דלא קתני להו לכולהו עניני "שתיים שהן ארבע"?

אמרי, לתרץ ולבאר: שבועות וידיעות הטומאה, דגבי הדדי כתיבין בפרשת ויקרא, ודמיין אהדדי בחיוב קרבן, שבשניהם מביא קרבן עולה ויורד, לפיכך תני להו במשנתנו גבי הדדי. ואיידי דתנא תרתי, שני ענינים של "שתיים שהן ארבע", תנא נמי כוליהו. אבל במסכת שבת או במסכת נגעים, ששם נשנה רק ענין אחד של שתיים שהן ארבע, לא הוזק התנא לכתוב את כולן.

וממשיכה הגמרא לדון: הכיצד פתח תנא דמתניתין ב"שבועות שתיים שהן ארבע"